

Toplumsal Bir Güç Olarak Sosyal Sermayenin Etkisi: Mamak ve Çankaya İlçelerinde Karşılaştırmalı Bir Analiz¹

*The Impact of Social Capital as A Social Power:
A Comparative Analysis in Mamak and Çankaya Districts*

Nurgül BAŞARAN *
Abdulkadir DEVELİ **

ÖZ

Bireyler arası sosyal ağlar, güven, norm, karşılıklılık gibi değerler ve sivil katılım, dayanışma gibi pratiklerden meydana gelen sosyal sermaye, her toplum için kolektif yaşama yön veren önemli bir kaynak konumundadır. Sosyal sermayenin toplumsal ilişkilerin şekillendiği yakın sosyal çevrede araştırılmasına odaklanılan bu çalışmada, eğitim durumu ve gelir düzeyi gibi demografik değişkenleri bireylerin sahip olduğu sosyal sermaye üzerindeki etkisi, Ankara ili Çankaya ve Mamak İlçelerinde karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Araştırmada ortaya çıkan bulgular ışığında, bilhassa kurumsal olan ve kurumsal olmayan güven boyutu, ikamet edilmekte olan ilçe, eğitim durumu ve gelir düzeyleri açısından dikkat çekici farklılaşmalara neden olmaktadır. Söz konusu farklılaşmanın, sosyal sermayeye anlamlı şekilde etki ettiği ve Mamak'ta ikamet edenlerin, Çankaya'da ikamet etmekte olanlara göre daha yüksek sosyal sermaye skoru elde etmesini sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Eğitim bağlamında bakıldığında, eğitim seviyesi yükseldikçe ters orantılı olarak sosyal sermaye skorlarının azaldığı görülmüştür. Kurumsal sivil katılımının ise ilçeler bazında kurumların yapısı açısından değişkenlik gösterdiği gözlenmiştir.

ANAHTAR KELİMELELER

Sosyal Sermaye, Güven, Sivil Katılım, Sosyal Ağlar

ABSTRACT

Social capital, which consists of interpersonal social networks, values such as trust, norms and reciprocity, and practices such as civic participation and solidarity, is an important resource that directs the collective life for every society. In this study, which focuses on the investigation of social capital in the immediate social environment where social relations are shaped, the effects of demographic variables such as education status and income level on the social capital of individuals were examined comparatively in Çankaya and Mamak Districts of Ankara province. In the light of the findings of the research, especially the institutional and non-institutional trust dimensions cause remarkable differences in terms of the district of residence, educational status and income levels. It has been concluded that the said differentiation has a significant effect on social capital and enables those residing in Mamak to achieve higher social capital scores than those residing in Çankaya. In the context of education, it was seen that social capital scores decreased inversely as the level of education increased. It has been observed that institutional civic participation varies in terms of the structure of institutions on the basis of districts.

KEYWORDS

Social Capital, Trust, Civic Participation, Social Networks

Makale Geliş Tarihi / Submission Date	Makale Kabul Tarihi / Date of Acceptance
29.09.2022	01.12.2022
Atıf	Başaran, N. ve Develi, A. (2023). Toplumsal Bir Güç Olarak Sosyal Sermayenin Etkisi: Mamak ve Çankaya İlçelerinde Karşılaştırmalı Bir Analiz. <i>Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi</i> , 26 (1), 139-154.

¹ Bu çalışma Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Politikalar Ana Bilim Dalında hazırlanan "Refah Devletinin Yeniden Yapılandırılmasında Alternatif Arayışları: Toplumsal Bir Güç Olarak Sosyal Sermaye Yaklaşımının Etkisi" isimli doktora tezinden türetilmiştir.

* Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, nurgulguncy@gmail.com, ORCID: 0000-0002-6174-8042

** Prof. Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Hizmet, adeveli@ybu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7800-0225

GİRİŞ

20. yüzyılın tamamını kapsayan tarım toplumundan endüstri toplumuna geçişin etkisiyle yaşanan sosyal evrim, şüphesiz ki içerisinde bulunduğumuz endüstri toplumundan dinamik ve teknolojik yeniliklere açık bir ekonomik sistemi içeren bilgi toplumuna geçişte de farklı formlara dönüşerek devam edecektir. İnsanlık tarihinde değişmeyecek önemli mihenk taşlarından biri de, insanların doğaları gereği temel dürtülerinin, onları topluluklar olarak bir arada tutan normlar, sosyal ağlar ve etik kurallar oluşturmaya iten sosyal varlıklar olduğudur. Hangi toplum düzeninde olursa olsun bireyler öteki ve toplumla olan ilişkisinde köklerinden aldığı bu sosyal mirastan beslenmeye devam edecektir.

Levinas, kendine karşı tutarlı olmak (constance à soi) erdeminin başkalarına karşı sorumluluk hissetmek şeklinde toplumsal bir boyutunun da olması gerektiğini iddia etmekte ve şu şekilde açıklamaktadır:

“Benim kendime verdiğim değer, diğer insanların bana ne kadar güvendiğini de içerir ve bana güvenen – ve bana ihtiyaç duyduğunu ya da bir gün benimde onlara ihtiyaç duyacağını bildiğim- insanların varlığı topluma karşı sorumluluk bilinciyle davranmam gerektiğini söyler”.

Bireyin karakterini ilgilendiren “Bana kim ihtiyaç duyuyor?” sorusu modern kapitalizmde yoğun saldırı altındadır. Çünkü aşırı bireyselleşme ve ekonomik sistem kişilere kayıtsızlık aşılacaktır. Rekabetin körüklediği güvensizlik ve kayıtsızlık ise insanın önemli olduğu ve başkalarına yararlı olduğu duygusunu apaçık baltalamaktadır. Bu durum beraberinde Sennet’in karakter aşınması dediği şeyi getirmektedir. İnsan karakteri, deneyimlerimizin uzun vadeli olması ve başkalarıyla olan etkileşimlerimize yüklediğimiz etik değerler sonucu oluşur. Karakter, içsel bütünlük, ilişkilerde karşılıklı bağlılık ve uzun vadeli hedefler için çaba harcamak biçiminde kendini gösterir. Özellikle kapitalizm ise güvenmeyi, başkasına bağlı olmayı karlı bulmaz (Sennet, 2008:153).

Habermas’ın yaşam dünyası dediği toplumun sosyal ve kültürel alanını imleyen yapının; kültür, toplum ve kişilik olmak üzere üç yapısal unsuru bulunmaktadır. Bireyler durumlarını karşılıklı olarak anladıkça ve anlaştıkça, kültürel bir gelenek paylaşmakta, kabul gören normlarla eylemlerini koordine ettikleri sürece, dayanışmacı bir sosyal grubun üyeleri olarak eylemde bulunmuş olmaktadır. Bireyler bir kültürel gelenekte büyüdükçe ve grup yaşamına katıldıkça, değer yönelimlerini içselleştirecek, genel eylem yeterliliklerini kazanacak ve bu sayede bireysel ve toplumsal kimliklerini geliştireceklerdir (Cohen ve Arato, 2013: 383).

Modern toplumlar çeşitli kimlik ve kültürel üyeliği kabul eden birbiriyle örtüşmüş sayılabilecek çok sayıda sosyal gruptan oluşmaktadır. Farklı kültürel alt yapılardan gelen birçok grup mensubunun bir araya gelerek ve birbirlerine güvenerek iş birliği yapabilmeleri demokratik toplumların en önemli özelliği ola gelmiştir.

Yine Habermas’a göre devletin, kurumları ve bürokrasiyi tanımladığı sistem dünyasına gerekenden fazla müdahalesi, yaşam dünyasının doğasını bozmaktadır hatta onu sömürgeleştirmektedir. Bu durumu modernite krizi olarak niteleyen Habermas, yaşam dünyasının “iletişim eyleminde bulunan insanların, içerisinde ortak yaşama ilişkin pratik sorunların müzakere edildiği demokratik kurumların alanı” olduğunu ve toplumsal kalkınmaya enformel kurumların desteklenmesinin ve sürdürülmesinin gerekliliğini vurgulamaktadır (Torun, 2018).

Özellikle 90’lardan sonra kalkınma ve toplumsal gelişmede yeniden keşfedilmiş bir kavram olan sosyal sermaye yaklaşımı “kollektif çalışma ve sosyal etkileşimler sayesinde karşılıklı yarar elde etme, toplumsal hayata aktif katılım sonucu sağlıklı toplumların oluşturulması” şeklinde tanımlanabilmektedir (Baum vd., 2000).

Sosyal sermayenin gördüğü bu ilgi, aslında tüm toplumların köklerinde var olan ve açığa çıkarılabilmesi halinde pek çok sosyal, politik ve ekonomik soruna çözüm alternatifi olabilecek oluşundan kaynaklanmaktadır.

1. SOSYAL SERMAYE

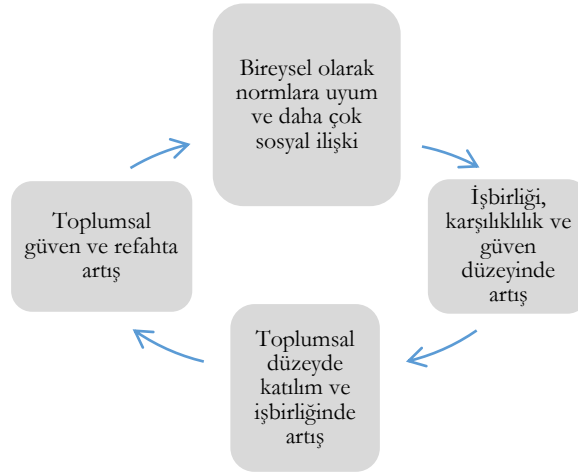
Putnam sosyal sermayeyi toplumu oluşturan bireyler arasındaki bir takım yatay birliktelikler olarak kabul eder ve sosyal grupların etkileşimi ve verimliliği açısından etkili olan normlar ve sivil katılımın düzeyiyle bağlantılı olarak ele alır. Ekonomik çıktılara da katkı sağlayan sosyal sermayenin en önemli yanı taraflar için karşılıklı faydaya ulaşmak adına uyum ve iş birliğini kolaylaştırmasıdır (Putnam vd., 1993).

Fukuyama’nın çalışmalarında toplumsal bir güce dönüştürülebilme özelliğine atıfla ‘toplumsal sermaye’ şeklinde kullanılan sosyal sermayenin yüksek olarak ortaya çıktığı bölgelerde güvenin, adaletin ve toplumsal hoşgörünün daha yüksek olduğu dolayısıyla da bürokrasinin daha az seviyelerde seyrettiği vurgulanmaktadır (Fukuyama, 1998: 38). Sonuçta, bireylerin sosyal ağlara katılmaya daha istekli olması nedeniyle kolektif eylemin ve etkileşimin artması da sosyal sermayenin yeniden üretilmesi sonucunu doğurmaktadır.

Lin’e göre günümüz rasyonel bireyi için sosyal sermayenin arkasındaki itici güç beklenen getirilerine binaen sosyal etkileşime yapılan yatırımdır (Lin, 1999). Şekil 1’de de özetlendiği haliyle toplumsal normlara uyum ve sosyal ağlara katılım bilgiye erişimi kolaylaştırarak bireye fırsatlar sağlayabilmektedir. Yanı sıra

tanınırlık bazı ağlara katılımın kapısını daha kolay aralamaya imkân vermesi açısından sosyal sermayenin önemli bir bireysel getirisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bahsi geçen ağlarda barınabilme ise sosyal güveni geliştirmeye katkı sağlamaktadır. Tüm bu bireysel adımlardan sonra kimliği ve tanınmayı güçlendiren sosyal ilişkiler bireyin ortak çıkar ve kaynakları kullanan bir grubun üyesi olması açısından kolektif bir noktaya vararak toplumsal bir güç haline gelir ve bu noktada sosyal sermaye bir nevi kamu malına dönüşmektedir. Döngüsel bir yapı arz eden bu kaynak, sağlıklı bir biçimde tekrarlanabildiğinde sürdürülebilir kılmaktadır.

Şekil 1: Sosyal Sermayenin Döngüsel Yapısı

Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

Sosyal sermaye, karşılıklık, ortak değer ve kurumlara dayalı sosyal bir olgu olarak, iş birliğini ilerleten ortak eylem için altyapı oluşturan, öğrenmenin kolektif süreçlerini iyileştiren, bölgesel düzeyde rekabet ve yenilikçilik için bilgi üretimi, dağıtımını ve transferi adına önemli bir rol üstlenen bir yapıya sahiptir (Altan, 2007). Buradan hareketle bu tez kapsamında, sosyal inovasyon stratejilerini ve sosyal politikaları teşvik eden özellikleri dolayısıyla sosyal ağlar içinde gelişen etkileşimlerin potansiyel kapasitesine referansla kullanılmıştır.

Kolay elde edilebilecek sayısal veriler olan oy kullanma, kurumsal sivil katılım verileri gibi formal bilgiler toplumun sosyal sermayesini ortaya koyan belirgin göstergeler olmakla birlikte, her farklı kültürden topluluğun aile kurumundan sonraki önemli enformel yapılardan olan komşuluk ve arkadaşlık gibi en yakın çemberdeki ilişkileri özellikle sosyal güveni ilk elden besleyen ya da baltalayan bağlar olmaları dolayısıyla incelenmeyi hak etmektedir. Putnam'ın ölçeğinde 'Hangi sıklıkla akşamlarınızı komşularınızla geçirirsiniz?' sorusu böyle bir temele dayandırılmaktadır. Putnam bu konuyla ilgili komşuyla ilişki sürelerinin azalması sonucu toplumun sosyal sermayesinde düşüşe neden olduğu iddiasını bireyselleşmenin aşırı pohpohlanışı sonucu bireylerin boş zamanlarını giderek teknolojiye kaptırmaları argümanı ile açıklamaktadır. Onun 90'ların sonunda televizyonla cisimleştiği teknoloji günümüzde çok geniş bir yelpazeye ulaşmış, televizyonun devam eden etkisine birçok sosyal medya ve sanal gerçeklik teknolojileri eklenmiştir.

Önemli sosyal sorunlar olan ve bireyselleşmenin getirisi bencillik, ötekileştirme ve sorumluluk almaktan kaçınma eğilimlerinin toplumun kaynağında depolanan sosyal sermaye yoluyla çözüleceği inancı bu çalışmanın motivasyon kaynağını oluşturmaktadır.

2. SOSYAL SERMAYENİN GÖSTERGELERİ

Toplumun birimleri ve grupları ile kurulan ilişki biçimleri doğrultusunda çeşitli göstergelere yapılacak yatırımlarla, sosyal sermaye düzeyinde artış sağlanabilmektedir. Bu göstergeleri Putnam'a atıfla; güven, destekleyici sosyal ağlar, karşılıklık içeren norm ve bunların getirdiği yükümlülükler ve iş birliği şeklinde sıralamak mümkündür. Tüm bu göstergeler, etkileşim içinde birbirlerini pekiştirmektedir (Putnam, 1993a). Foley ve Edwards'a göre ne genel anlamıyla kaynaklar, güven ve karşılıklık gibi tutum ve normlar; ne de ağ ve kurumlar gibi toplumsal altyapılar kendi başlarına sosyal sermaye olarak anlaşılabilir. Bu yapının bireysel ve ortak eylemleri nasıl kolaylaştırdığını anlamının anahtarı; bu ilişkilerin kullanım değerinin ve

akışkanlığının içinde bulunduğu özgül toplumsal bağlama bağlı olduğunu kabul eden bir sosyal sermaye anlayışıdır (Fine, 2011: 177).

3.1. Sosyal Ağ (Network)

İletişim ağları, sosyal bağlılık için bir temel oluşturmaktadır; çünkü sosyal bağlılık, karşılıklı avantajlar için – yalnızca insanların doğrudan tanıdıklarıyla değil- kişinin diğerleriyle ortaklaşa çalışmasını sağlamaktadır. Fukuyama sosyal ağlar, gayri resmi normları ve değerleri paylaşan bireysel aktörlerden oluşan grupları temsil eden yapılar olarak tanımlamaktadır (Kitapçı, 2017).

İlk bakışta kurallar ve yetkiler, toplumsal ortamı şekillendiren ana unsurlar olarak görünse de çoğu kez insani olguların oluşturduğu dinamikler, kendine has bir karmaşıklıkla ve bazen topluma mensup olanların dahi açıklayamadığı bir şekilde resmi yapının etkinliğini etkiler (Doruk, 2009: 109). Sosyal sermaye de sosyal ilişkilerden beslenen bu kaynağı aktif hale getiren ve her toplumun kendi değer sisteminde içkin olan bu potansiyel gücü kullandığından, sosyal ağlar onun önemli bir bileşenidir. Sosyal yaşam konusunda kolektif duruşu ve yararı oluşturan toplumda depo edilmiş ağsal ilişkiler, sosyal sermayenin kaynağıdır ve bireyler ya da topluluklar bu kaynağı kullandıklarında bir değer ortaya çıkmaktadır. Bu açıdan ele alındığında sosyal sermaye kavramı kendi başına bir değer olmayıp, kullanım sürecinde değere dönüşmektedir (Akkaş ve Tekir, 2013: 76.) Modern dönemde bireyin topluma yabancılaşması ancak sosyal ağlara dahil olarak önlenmektedir.

3.2. Norm

Toplumsal yaşamda, birey ve grupların davranışlarını örgütleyen kurallara ve otoriteyi belirleyen standartlara sosyal norm denir. Bunlar kişilerin sosyal hayatta hareketlerini yönlendiren o topluma ait ortak değerlerle ahengini sağlayan ilkeler bütünüdür (Oktay, 2000: 74). Norm, grup içinde bireyin davranışlarını ya da gruplar arasında ağ iletişim kurallarını belirleyen ve sosyal düzenin oluşturulmasını sağlayan yapılara karşılık gelmektedir. Norm, literatürde sosyal sermayeyi oluşturan bir unsur olarak değerlendirilse de aynı zamanda güven ve karşılığın duygusunun aracı mekanizması olarak da görülebilmektedir (Tüysüz, 2011: 22).

3.3. Güven

Toplumsallaşma sürecinde birey, kendini güvende hissedebileceği bir ortam oluşturma çabasıdadır. Bu anlamda güven herhangi bir grup ya da topluluğun işleyişini verimli hale getirebilen kayganlaştırıcı bir madde olarak nitelendirilebilmektedir (Fukuyama, 2009: 32).

Fukuyama (1998) ve Uslaner (2003)'in kavramsallaştırmaları ile sosyal güven uzun süre aynı mekânı paylaşıp bir arada yaşamaktan kaynaklanan tarihsel bir birikim ve bir kültürün ürünü olarak görülmektedir (Tecim, 2012). Güvenin oluşumunda gündelik yaşamda stresi azaltma yönünde destekleyici olan önemli bir unsur da toplumsal çevredir. Güvenin, üyelerinin ortaklaşa paylaştığı normlara dayalı ve iş birliği yönünde hareket eden bir toplumda oluşması beklenmektedir (Doruk, 2009: 109). Kavramın öncü isimlerinden Coleman ve Putnam da güveni sosyal sermayenin kilit kısmı olarak kabul etmişlerdir.

4. SOSYAL SERMAYENİN ÇEŞİTLERİ

Woolcock'un sosyal sermayenin farklı türlerini birbirinden ayırdığı kategorizasyonuna göre üç çeşit sosyal sermayeden bahsetmek mümkündür (Woolcock, 2001).

4.1. Bağlayıcı-Dayanışmacı (Bonding) Sosyal Sermaye

Aile, komşu veya yakın arkadaş gibi en yakın çemberdeki insanlar arasındaki bağları temsil eden sermayedir. Yatay ağlardan beslenen bu sosyal sermaye, yapısal olarak içe dönektir ve bireyleri benzer sosyolojik bir mevkiye göre birbirine bağlar. (Field, 2006: 92).

4.2. Köprü Kurucu (Bridging) Sosyal Sermaye

Daha kapsamlı kimlikleri içeren bu tür sosyal sermaye, daha geniş karşılıklılığı olan bir yapı arz etmektedir. Kişileri kendilerinden farklı özellikleri olan ya da uzakta olan tanıdıklara bağlayan bu sermaye çeşidi kişilerin; geliştirici bilgi, iş bulma, eğitim imkânı ve mülk edinme gibi kaynaklara erişimi kolaylaştırabilmektedir (Woolcock, 2001).

Çeşitli sosyal kimlikler ve toplumsal ilişkiler birbiri ile güvene dayalı olarak bağlanır. Toplumsal açıdan değerlendirildiğindeyse bu bağlar, sosyal yapıyı pozitif yönde etkileyerek kurumsallaşmanın artması ve

demokratik değerlerin yaygınlaşmasında katkı sağlar (Akkaş ve Tekir, 2012: 76). Bağlayıcı ve köprü kurucu sosyal sermaye gruplarını birbirinden ayıran özellikler Tablo 1’de daha net özetlenmiştir (Başkak vd, 2009).

Tablo 1: Bağlayıcı ve Köprü Kurucu Sosyal Sermaye Grup Özellikleri Karşılaştırması

Bağlayıcı Sosyal Sermaye Grup Özellikleri	Köprü Kurucu Sosyal Sermaye Grup Özellikleri
Homojen üyelere oluşur.	Heterojen üyelere oluşur.
Üyeleri arasında bağ gücü yüksektir.	Üyeleri arasında bağ gücü düşüktür.
Kendisini oluşturan üyeler ona hizmet eder.	Kendisini oluşturan üyelere hizmet eder.
Diğer ağlarla yeni ilişkiler kurmaya istekli değildir.	Diğer ağlarla yeni ilişkiler kurmaya isteklidir.
Kimliğin tamamını işgal etme eğilimindedir.	Kimliği kısmen etkiler.
Dışarda kalanları dışlayıcıdır.	Dışarda kalanları kucaklayıcıdır.

Kaynak: Başkak vd. (2009), Şizofreni etiolojisinde psiko-sosyal etmenlerin rolü: Antipsikiyatriden gençve etkileşimine

4.3. Birleştirici (Bağlantı Kuran) Sosyal Sermaye

Birey ve devlet mekanizması arasındaki ağ ilişkilerini tanımlayan bu sermaye daha makro düzeyde bir noktaya karşılık gelmektedir. Siyasal kültür, yönetim ve sosyal uyum ile ilintili olan birleştirici sermaye, sosyal sermayenin dikey (hiyerarşik) bağlardan elde edilebilen yönüne işaret etmektedir.

Önem arz eden diğer bir nokta ise karşılıklılık ilişkilerinin bireyin hayati ihtiyaçlarını karşılamaından ziyade yeniden dağıtım uygulamalarını şekillendirme ve kaynaklara erişim sürecini yönlendirme açısından katkı yapmasını sağlamaktır (Polanyi, 2017: 32).

5. METEDOLOJİ

Sosyal sermayeye etki eden özellikle sivil katılım pratikleri ve aktif vatandaşlık parametreleri açısından yürütülen fakat toplumsal çözülmenin işaretçisi olarak kabul edilen birçok sosyal norm açısından kötü skorlara sahip Amerika ve Avrupa menşeli sosyal sermaye çalışmalarından farklı olarak, Türkiye’de yürütülecek araştırmalarda, yakın sosyal çevredeki etkileşimlerin de denkleme dahil edilmesi toplumsal bir güç olarak sosyal sermaye stoğuna yatırım yapılabilmesi noktasında ülkemiz açısından önemli bir unsurdur.

İlk bakışta muğlak gibi görünen sosyal sermaye kavramı, literatürde sıklıkla bileşenleri takip edilerek aileye, yakın çevreye, kurumlara güven, sivil toplum kuruluşlarına mensubiyet ve sosyal etkileşim sıklığı gibi gösterge değişkenler aracılığıyla ölçülmeye çalışılmaktadır. Narayan ve Cassidy (2001) ‘A Dimensional Approach to Measuring Social Capital’ adlı raporlarında yapılmış önde gelen sosyal sermaye analizlerinde yola çıkarak, mezo düzeyde sosyal sermaye ölçümü için bir taslak oluşturmuşlardır (Narayan ve Cassidy, 2001). Bu araştırma kapsamında da söz konusu taslak takip edilerek 7’si demografik olmak üzere 35 soruluk bir ölçek dizayn edilmiştir. Araştırmanın etik izni Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu tarafından 06.01.2022 tarihli ve 36 sayılı kararla verilmiştir. Tüm bu verilerden hareketle araştırmada sosyal sermaye yaklaşımı bakış açısıyla bireylerin toplumsal güven, sosyal ağlara dahil olma ve sivil katılım seviyelerinin Ankara ili özelinde Çankaya ve Mamak ilçeleri karşılaştırmasıyla nicel analiz yöntemiyle değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda tespit edilen mahallelerden 476 çalışan anket elde edilmiş ve SPSS 26 İstatistik programında analize tabi tutulmuştur.

6. BULGULAR

6.1. Demografik Bulgular

Demografik veriler açısından bakıldığında, Ankara ilinde yürütülen araştırmada %53 erkek ve %47 kadın katılımcı anketeye yanıt verdiği görülmüştür. Çankaya’da ikamet eden katılımcı sayısı 201 iken, Mamak’tan katılımın 275 olduğu görülmektedir. Katılımcıların yaş profiline bakıldığında, %29’unun 35 yaş ve altında olduğu görülürken, %37’sinin 36 ila 42 yaşları arasında, %34’ününse 43 yaş ve üzerinde olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılanlar eğitim seviyesi açısından incelendiğinde ilkökul ya da daha düşük seviyede eğitim almış olanların, tüm katılımcıların %16’sını, ortaokul veya lise mezunu olanların %43’ünü, lisans mezunlarının %34’ünü ve lisansüstü eğitim görmüş olanların %7’sini oluşturduğu belirlenmiştir. %52’sinin ev sahibi olduğu örneklemin %48’ini ise kiracılar oluşturmaktadır. Yine anketi yanıtlayanların %20’si bulunduğu mahallede 1 ila 3 yıldır ikamet ettiğini beyan ederken, %40’ı 4 ila 10 yıl arasında, %40’ı ise 11 yıldan fazla süredir aynı mahallede ikamet ettiğini beyan etmiştir. Gelir açısından analiz edildiğinde, katılımcıların %20’si hanelerine giren aylık gelirin 4.253 TL ya da az olduğunu belirtirken, % 41’i 4 254 TL-

8 500 TL arasında, %13'ü 8 501 TL – 12 750 TL arasında ve %26'sı 12 751 TL veya üzerinde gelire sahip olduğunu beyan etmiştir.

6.2. Verilerin Faktör Ve Normallik Analizleri

Tablo 2: Faktör Yük Değerleri, Ortalama ve Fark Analiz Değerleri

Faktör		Faktör Yükü	İlçe	Ort. \bar{x}	St. Sapma	Fark Analiz Değeri
KURUMSAL GÜVEN	s.30) Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne güven	0,747	Çankaya	2,93	1,37	0,000
			Mamak	3,41	1,29	
			Toplam	3,21	1,34	
	s.31) Mahkemeler ve Adalet Sistemine güven	0,751	Çankaya	2,74	1,34	0,001
			Mamak	3,14	1,33	
			Toplam	2,97	1,35	
	s.32) Orduya güven	0,767	Çankaya	4,12	1,03	0,168
			Mamak	4,25	0,98	
			Toplam	4,19	1,00	
	s.33) Polise güven	0,842	Çankaya	3,78	1,20	0,004
			Mamak	4,08	1,08	
			Toplam	3,95	1,14	
	s.34) Siyasi Partilere güven	0,763	Çankaya	1,97	1,07	0,507
			Mamak	2,04	1,11	
			Toplam	2,01	1,09	
	s.35) Eğitim Kurumlarına güven	0,737	Çankaya	3,12	1,18	0,000
			Mamak	3,61	1,09	
			Toplam	3,40	1,15	
	s.36) Diyanet'e güven	0,796	Çankaya	2,56	1,33	0,000
			Mamak	3,53	1,29	
			Toplam	3,12	1,39	
	s.37) Medyaya güven	0,811	Çankaya	1,98	1,04	0,268
			Mamak	1,86	0,97	
			Toplam	1,91	1,00	
SOSYAL BAĞLILIK VE ETKİLEŞİM	s.13) Mahallemde güvenebileceğim arkadaşlarım /komşularım vardır.	0,753	Çankaya	3,74	1,28	0,072
			Mamak	3,54	1,27	
			Toplam	3,63	1,28	
	s.14) İhtiyacım olduğunda komşularımın yardıma koşacağına inanıyorum.	0,826	Çankaya	3,61	1,32	0,335
			Mamak	3,51	1,28	
			Toplam	3,55	1,30	
	s.15) Gece geç saatte hasta olan yakınım için aracı olan komşularımdan yardım isteyebilirim	0,771	Çankaya	3,68	1,32	0,625
			Mamak	3,62	1,34	
			Toplam	3,65	1,33	
	s.16) Acil bir durum olduğunda mahallemde tanımadığım insanların bile yardıma koşacağına inanırım	0,622	Çankaya	2,98	1,28	0,204
			Mamak	2,84	1,32	
			Toplam	2,90	1,31	
	s.17) Kendimi yaşadığım yerel çevrenin (mahalle, ilçe vb) bir parçası olarak görürüm.	0,633	Çankaya	3,54	1,26	0,131
			Mamak	3,35	1,32	
			Toplam	3,43	1,30	
	s.18) Komşularımın, tutum ve davranışlarım hakkında ne düşündüğünü önemserim.	0,579	Çankaya	3,45	1,31	0,139
			Mamak	3,61	1,34	
			Toplam	3,54	1,33	
	s.19) Komşularımı belirli aralıklarla ziyaret ederim, hâl hatır sorarım	0,794	Çankaya	3,12	1,32	0,194
			Mamak	3,28	1,28	
			Toplam	3,22	1,30	
	S.20) Komşularım beni belirli aralıklarla ziyaret eder, halimi hatırlarım sorarlar.	0,807	Çankaya	3,01	1,30	0,093
			Mamak	3,22	1,32	
			Toplam	3,13	1,31	
s.21) Gerekli durumlarda (düğün, cenaze vb. özel günler) komşularıyla bir araya gelip birbirimize yardım ederiz.	0,681	Çankaya	3,30	1,29	0,047	
		Mamak	3,53	1,31		
		Toplam	3,13	1,31		

KURUMSAL OLMAYAN GÜVEN	s.28) Aile üyelerine güven	0,773	Çankaya	4,63	0,75	0,894
			Mamak	4,65	0,66	
KURUMSAL OLMAYAN GÜVEN	s.29) Akrabalara güven	0,750	Çankaya	3,40	1,13	0,214
			Mamak	3,32	1,07	
YEREL DAYANIŞMA TOPLULUKLARINA DESTEK ALGISI	s.22) Mahalledeki herhangi bir sorunun, insanların bir araya gelmesiyle çözüleceğine inanırım.	0,600	Çankaya	3,50	1,23	0,557
			Mamak	3,53	1,35	
			Toplam	3,52	1,30	
	s.23) Mahalledeki ihtiyaçların giderilmesi ve sorunların çözümüne dair oluşturulacak gönüllü birlikteliklere emeğimle destek olabilirim.	0,794	Çankaya	3,66	1,11	0,590
			Mamak	3,69	1,22	
			Toplam	3,68	1,17	
s.24) Mahalledeki ihtiyaçların giderilmesi ve sorunların çözümüne dair oluşturulacak gönüllü birlikteliklere maddi destek sağlayabilirim	0,754	Çankaya	3,19	1,20	0,000	
		Mamak	2,80	1,26		
		Toplam	2,96	1,25		
s.25) Mahalledeki problemlerin çözülmesi için gönüllü birliktelikler kurabilirim.	0,763	Çankaya	2,99	1,28	0,875	
		Mamak	3,01	1,33		
		Toplam	3,00	1,31		
s.47) Toplumsal sorunların çözülmesinde katılım olabileceğini düşünüyorum	0,528	Çankaya	3,76	0,78	0,36	
		Mamak	3,70	0,84		
		Toplam	3,73	0,81		

Anketin içerdiği 26 likert tipi maddeye Keşfedici Faktör Analizi yapılarak; faktör yükü 0,5’den küçük olan s12 ve s26 maddeleri analiz dışı bırakılmıştır. Sonuçta toplam varyansın %63’ünü açıklayan 5 alt boyut elde edilmiştir. Literatürde konuyla ilgili kabul görmüş araştırma sorularını içeren, Dünya Değerler Araştırması’ndan alınan kurumsal güven soru grubunun ayrıştığı iki alt boyutun ağırlıklandırılarak faktör birleştirilmesi yapılmıştır.

Anket çalışmalarında ölçeğin tabii tutulması gereken sorularının iç tutarlılığının saptanması yani güvenilirlik analizi sonunda elde edilen Cronbach’s Alfa (R_2), anket sorularının analizinde parametrik testlerin uygunluğunu tespit etmeye yönelik normallik testi Verilerimizin normal dağılıp dağılmadığını test etmek içinse literatürde sıklıkla başvurulan Kolmogorov Smirnov ve varyanslarının homojenliğinin test edildiği Levene Testi değerleri tabloda görülmektedir. Buna göre ölçek maddelerinin iç tutarlılığı, oldukça güvenilir ya da yüksek güvenilirlik seviyesinde tespit edilmiştir ($0,60 < R_2 < 0,80$ – oldukça güvenilir; $0,80 < R_2 < 1,00$ – yüksek güvenilirlik, Yıldız&Uzunsakal,2018). Elde edilen bu sonuç araştırma ölçeğinin geçerli ve güvenilir olduğu anlamına gelmektedir.

Verilerin normal dağılıma uygunluğunun ölçüldüğü Kolmogorov Smirnov Test sonuçlarına göre normal dağılıma uygunluk varsayımı doğrultusunda kurulan (H_0 , null hipotezi), tüm faktör boyutları için 0,05 anlamlılık düzeyinde red edilerek, veri setinin normal dağılmadığı tespit edilmiştir.

Parametrik test uygulanabilirliğinin üç varsayımından biri olan Levene Testinde, grup varyanslarının homojen olduğu şeklindeki H_0 hipotezi tüm alt boyutlar için kabul edilmiştir. Yanı sıra, bir diğer varsayım olan n örneklem sayısının 30’dan fazla olması gerektiği varsayımı $N=476 > 30$ olduğundan sağlanmaktadır. Fakat analiz sonuçları doğrultusunda, her üç varsayımı aynı anda sağlamayan faktör boyutlarının analizinde parametrik olmayan testlerin uygulanması sonucu elde edilmektedir.

Tablo 3: Faktörlerin Güvenilirlik, Normallik ve Varyans Homojenliği Test Değerleri

Faktör	Cronbach’s Alpha Değeri	Kolmogorow Smirnov Değeri	Levene Test Değeri
Sosyal Bağlılık ve Etkileşim	0,901	0,001	0,866
Kurumsal Güven	0,870	0,006	0,678
Kurumsal Olmayan Güven	0,613	0,042	0,813
Yerel Dayanışma Topluluklarına Destek	0,797	0,000	0,351
Sosyal Sermaye Genel Skoru	0,889	0,009	0,105

6.3. Faktör Skorlarının Hipotez Testleri Bulguları

Araştırma ölçeğinde katılımcılara yöneltilen yargular demografik bilgiler bölümündeki ikamet edilen ilçe, eğitim seviyesi ve gelir düzeyi kontrol değişkenleri açısından analize tabi tutulmuştur. Görüşlerin bu değişkenler açısından farklılık gösterip göstermediği, Mann Whitney U ve Kruskal Wallis testleriyle tespit edilmiştir. Araştırmamızı yönlendiren boş hipotezlerimiz ve bulgular tablodaki gibidir:

Tablo 4: İlçe – Faktör Boyutları Hipotez Testleri

Hipotez	Mann Whitney U Anlamlılık Değeri	Hipotez Sonucu
H ₀ : Sosyal bağlılık ve etkileşim boyutu üzerinde ikamet edilen ilçe açısından anlamlı bir fark yoktur.	0,487	Kabul
H ₀ : Kurumsal güven boyutu üzerinde ikamet edilen ilçe açısından anlamlı bir fark yoktur.	0,000	Red
H ₀ : Kurumsal olmayan güven boyutu üzerinde ilçe açısından anlamlı bir fark yoktur.	0,023	Red
H ₀ : Yerel dayanışma topluluklarına destek algısı üzerinde ilçe açısından anlamlı bir fark yoktur.	0,972	Kabul

*p 0,05 anlamlılık düzeyinde

Tablo 4'te görüldüğü gibi faktör boyutlarının ilçeler açısından farklılık gösterip göstermediğinin analiz edildiği hipotez testleri sonuçlarına göre, kurumsal ve kurumsal olmayan güven boyutu için kurulan hipotezler red edilmiş, söz konusu faktörlerin üzerinde ilçenin anlamlı bir farklılaşmaya neden olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 5: Eğitim Seviyesi – Faktör Boyutları Hipotez Testleri

Hipotez	Kruskal Wallis Anlamlılık Değeri	Hipotez Sonucu
H ₀ : Sosyal bağlılık ve etkileşim boyutu üzerinde bireylerin eğitim düzeyi açısından anlamlı bir fark yoktur.	0,335	Kabul
H ₀ : Kurumsal güven boyutu üzerinde katılımcıların eğitim düzeyi açısından anlamlı bir fark yoktur.	0,000	Red
H ₀ : Kurumsal olmayan güven boyutu üzerinde eğitim düzeyi anlamlı bir fark yoktur.	0,037	Red
H ₀ : Yerel dayanışma topluluklarına destek algısı üzerinde eğitim düzeyi açısından anlamlı bir fark yoktur.	0,757	Kabul

*p 0,05 anlamlılık düzeyinde

Katılımcıların eğitim seviyesi açısından analize tabi tutulan faktör boyutlarından sosyal bağlılık ve etkileşim ve yerel dayanışma topluluklarına destek algısı boyutları için kurulan H₀ hipotezleri kabul edilerek eğitim seviyesinin bu boyutlar üzerinde anlamlı bir farklılaşmaya sebep olmadığı saptanmıştır. Aynı şekilde, kurumsal ve kurumsal olmayan güven boyutuyla eğitim seviyesi arasında ilişkinin sınanması için kurulan hipotezler red edilmiş, eğitim seviyesi ile her iki güven faktörü arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişkinin varlığı tespit edilmiştir.

Tablo 6'da gösterilen, bireylerin gelir düzeyi ile faktör boyutları arasındaki ilişkinin test edildiği Kruskal Wallis Testi sonucu, kurumsal güven ve yerel dayanışma topluluklarına destek algısı hipotezleri red edilmiştir. Bu faktör boyutları üzerinde katılımcıların gelir düzeyinin anlamlı bir farklılaşmaya sebep olduğu saptanmıştır. Fakat sosyal bağlılık ve etkileşim ve kurumsal olmayan güven faktörü için kurulan hipotezler kabul edilmiş bu yüzden gelir seviyesi ile ilgili faktörler arasında anlamlı bir ilişkinin varlığından söz edilememektedir.

Tablo 6: Gelir Düzeyi – Faktör Boyutları Hipotez Testleri

Hipotez	Kruskal Wallis Anlamlılık Değeri	Hipotez Sonucu
H_0 : Sosyal bağlılık ve etkileşim boyutu üzerinde katılımcıların gelir seviyesi açısından anlamlı bir fark yoktur.	0,220	Kabul
H_0 : Kurumsal güven boyutu üzerinde katılımcıların gelir seviyesi açısından anlamlı bir fark yoktur	0,000	Red
H_0 : Kurumsal olmayan güven boyutu üzerinde gelir seviyesi anlamlı bir fark yoktur.	0,227	Kabul
H_0 : Yerel dayanışma topluluklarına destek algısı üzerinde gelir seviyesi anlamlı bir fark yoktur.	0,022	Red

*p 0,05 anlamlılık düzeyinde

6.4. Sosyal Sermaye Skoru ve İlçe, Eğitim, Gelir Regresyon Analizi

Bu bölümde regresyon analizi yardımıyla bağımsız değişkenler olarak denkleme dahil edilen ilçe, eğitim ve gelir değişkenlerinin bağımsız değişken olarak belirlenen faktör skorlarının birleştirilmesinden elde edilen sosyal sermaye skoru üzerindeki etkisi detaylı incelenmeye çalışılacaktır. Regresyon analizinin standart varsayımları veri seti için sınanmıştır;

- Doğrusal ilişkisinin varlığı,
- Anlamlı uç değer olmaması,
- Hataların normal dağılması,
- Eş varyanslılığın varlığı sınanmıştır ve veri setimizin regresyon analizine uygun olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 7: Sosyal Sermaye Skoru ve İlçe, Eğitim, Gelir Regresyon Analizi

	B	Beta	t	Sig.
Bağımlı Değişken Y= Sosyal Sermaye Skor				
İlçe $R^2=,009$ Model F=4,233 Sig.=0,040				
Sabit	-0,75		-1,56	0,11
İlçe (Mamak)	1,31	0,09	2,05	0,04
Eğitim $R^2= ,036$ Model F=5,79 Sig.=0,001				
Sabit	1,82		2,37	0,01
Eğitim2düzey (Eğitim 1düzey)	-1,11	-0,08	-1,22	0,22
Eğitim3düzey (Eğitim 1düzey)	-3,44	-0,10	-3,66	0,00
Eğitim4düzey (Eğitim 1düzey)	-2,67	-0,23	-1,92	0,04
Gelir $R^2= ,017$ Model F=2,79 Sig.=0,040				
Sabit	0,33		0,47	0,63
Gelir2düzey (Gelir 1düzey)	0,55	0,04	0,64	0,52
Gelir3düzey (Gelir 1düzey)	-1,68	-0,08	-1,49	0,13
Gelir4düzey (Gelir 1düzey)	-1,31	-0,08	-1,40	0,16

Tablo 7’de görüldüğü gibi ilçe ve eğitim açısından anlamlı bir ilişkinin var olduğu sosyal sermaye skoru bağımlı değişkeniyle gelir arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir.

7. DEĞERLENDİRME

7.1 Faktör Skorlarının Hipotez Testleri Değerlendirmesi

Araştırma kapsamında güven kavramı; kurumsal olmayan ve kurumsal güven kategorilerinde ölçüldüğü Dünya Değerler Araştırmasından bazı soru setleri yardımıyla test edilmiştir. Tablolardaki kurumsal güven faktörü için kurulan tüm H_0 hipotezleri red edilmiş dolayısıyla ilçe, eğitim ve gelir değişkenleri açısından görüşlerde istatistiki olarak anlamlı farklılıkların olduğu saptanmıştır. Ortalamalar incelendiğinde ilçe bazında Çankaya katılımcılarının kurumsal güven puanlarının Mamak katılımcılarının puanlarından düşük olduğu

görülmüştür. Eğitim değişkeni için aynı faktör incelendiğinde eğitim seviyesi yükseldikçe devlet kurumlarına olan güvenin azaldığı tespit edilmiştir (Bkz.Tablo 2).

Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü raporlarından elde edilen, toplam kamu harcamalarının milli gelire oranı verisi ve kurumsal güven parametreleri karşılaştırmalı olarak analiz edildiğinde, vatandaşların devlet kurumlarına olan güveninin yüksek seyrettiği ülkelerde kamu harcamalarının milli gelire oranında aynı şekilde yüksek olduğu görülmektedir (OECD Veri Tabanı, 2021). Kurumsal güven seviyesine dair Berg ve Bjornskov (2013)'in yürüttüğü araştırmada, güvenin piyasa üzerinde ve net gelir dağılımı eşitliğinde pozitif etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Devlete güvenin yüksek olduğu ülkelerde vergi gelirleri ve kamu harcamalarının milli gelire oranı yüksek seviyelerde hesaplanırken, gini katsayısı daha az eşitsiz gelir dağılımı anlamına gelecek şekilde düşük seyretmektedir. Kişiye göre uygulamaların sıklıkla rastlandığı, kurum ve uygulamaların şeffaf ya da hesap verilebilir olmadığı bir toplumda, kamu kurumlarının güvenilirliğini sorgulayan vatandaş sayısı artıkça ciddi toplumsal sorunlar baş göstermesi kaçınılmaz olacaktır. Sosyal sermayenin, toplumu oluşturan bireylerin birbirlerine duydukları güven sonucu ortaya çıkacak bir kaynak olduğu düşünüldüğünde, tüm bu bulgular sonucunda, kurumsal güvenin her ülkenin sürdürülebilir kalkınmasında önemli unsur olduğu sonucuna varılmaktadır. Bunun yanı sıra, eğitim düzeyi ve gelir seviyesi arttıkça ters orantılı olarak kurumlara güven tutumunda düşüş söz konusu olmaktadır. Bu faktörün içerdiği maddeler için sonuçlar ayrı ayrı analiz edildiğinde ilçe bazında üç madde dışında tüm maddeler için anlamlı farklılaşma tespit edilmiştir. Bunlardan ilki olan 'Ordu'ya ne kadar güvenirsiniz?' sorusu her iki ilçeden de tüm kurumlar içinde en çok güvenilen devlet kurumu olarak anlamlı bir farklılaşmaya neden olmamıştır. Dünya Değerler araştırmaları ile karşılaştırıldığında Türkiye örneğinde yine bu doğrultuda sonuçların elde edildiği, buna göre Ordu'ya güven maddesine olumlu yanıt verenlerin oranının %85 seviyesinde seyrettiği görülmüştür (Dünya Değerler Araştırması, 2017-2021 raporu). Bu durum dönem dönem askeri darbelerle karşı karşıya kalmış olsa da Türk vatandaşının peygamber ocağı olarak nitelendirdiği kuruma güveninin çok da sarsılmadığını ortaya koymaktadır. 'Siyasi partilere güven' ve 'Medyaya güven' maddelerindeyse, aksine ortalamaların bu iki madde için çok düşük hesaplandığı, ilçeler açısından farklılaşmanın olmamasının her iki ilçeden katılımcıların da bu kurumlara olan tutumunun olumsuz oluşundan kaynaklandığı görülmektedir. TBMM, Polis, Diyanet, Adalet ve Eğitim kurumlarına güven maddelerine Mamaklı katılımcıların Çankaya katılımcılardan yüksek güven puanı verdiği ve eğitim ve gelir seviyesi yükseldikçe bu kurumlara olan güvenin azaldığı saptanmıştır.

Ayrıca, dini temsil eden kurumların üst yönetimi olan 'Diyanete güven' maddesi de ilçeler bazında farklılaşmaktadır. Putnam'ın sosyal sermayenin olduğu önemli kurumlar olarak kabul edip analizlerine konu edindiği dini kurumlar Coleman'a göre, ailenin ötesinde, nesilleri kesişiren ve toplumlarda var olmaya devam eden kurumlardır. Bu açıdan dini kurumlar, yetişkin toplulukların sosyal sermayesinin gençler ve çocuklar için ulaşılabilir olduğu nadir bir sosyal sermaye çeşidinin üretim alanıdır (Field, 2006, s.37). Bulgulara göre, daha seküler diye nitelendirilebilecek bir hayat tarzını benimseyen bireylerin yoğun yaşadığı Çankaya'da diyanet kurumuna bakış görece daha olumsuz bir seviyededir.

Medya açısından değerlendirme yapıldığıdaysa spesifik bir soru formu olarak, basın kuruluşlarının özellikle seçim dönemlerinde doğruları adaletli bir şekilde yayınladığı yargısına Türkiye için fikir beyan edenlerin %48'i olumlu yanıt verirken en yüksek olumlu tutuma sahip ülke olan Danimarka için bu değer %78 olarak hesaplanmaktadır (Dünya Değerler Araştırması, 2017-2021 raporu). Buna göre, Türkiye'de bireylerin medyaya güveninin yaşanılan yer, eğitim ve gelir düzeyi değişkenleri açısından farklılaşmaksızın bu kadar düşük olması, ülkemizdeki bilgi asimetrisinin varlığına olan inancın olumsuz yansımaları olarak değerlendirilebilmektedir.

Bu faktör boyutu bazında genel olarak değerlendirmek gerektiğinde sonuçlar, eğitim seviyesi yükseldikçe bireylerin kurumların uygulamalarını daha çok sorgulama eğiliminde olacağı ve geliri yükselen bireyin ise kendini farklı imkânlarla da destekleme fırsatı olabileceği düşüncesinin, devlet kurumlarına olan güven düzeyinde düşüşe sebep olduğu biçiminde bir çıkarım yapmamıza imkân vermektedir.

Aile, bireyin korunması ve barınmasının yanı sıra eğitilmesi ve sosyalleşmesinin de birincil olarak gerçekleştiği alandır. Enformel sosyal ağların en güçlü kaynağı olarak aile, bağlayıcı-dayanımcı sosyal sermayenin en çok üretildiği alandır. Özellikle modernite ile birlikte dönüşen sosyal yapılar bağlamında, ailenin gücü toplumdan topluma değişmekte, bu durum da güven ve dayanışma ağları açısından toplumların sosyal sermayesini etkileyebilmektedir.

Türkiye açısından durum değerlendirildiğinde, Dünya Değerler Araştırması 2017-2021 raporunda aileye güven maddesine katılımcıların %96 oranında olumlu puan vermesi, ülkemiz insanı için ailenin hala en önemli kurum olduğu sonucunu vermektedir. Buna paralel olarak, örneklemimizden elde ettiğimiz verilere uygulanan hipotez testleri, ilçe ve eğitim kontrol değişkenlerinin kurumsal olmayan güven faktörü üzerinde anlamlı bir

farklılaşmaya neden olduğu, fakat gelir düzeyi açısından bir farklılaşmanın olmadığı sonucunu vermektedir. Bu noktada ortalamalar incelendiğinde, eğitim seviyesi yükseldikçe aile ve akrabalara güven oranının yükseldiği tespit edilmiştir.

Avrupa Sosyal Tarama Testinde “Sizce insanların çoğuna genelde güvenilir mi ?” sorusuna ülkemizdeki katılımcıların büyük çoğunluğunun olumsuz yanıt vermesi ile en çok güvenilen kişilerin aile bireyleri olduğu yönündeki yüksek olumlu puanlama karşılaştırmalı analiz edildiğinde, ülkemizde sosyal güven eksikliğinin, aslında aile dışındaki bireylere karşı olan güven eksikliğinden kaynaklandığı söylenebilmektedir. Buradan hareketle Granovetter (1985)’in toplumun sosyal sermayesinin üzerinde bağlayıcı etkisi olan zayıf ağlardan ziyade köprü kuran güçlü ağlarla oluşacağı savının aksine ülkemizde sosyal sermayenin yoğun olarak zayıf ağlardan sağlandığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Tüm dünyada modernitenin getirisi bireysel özgürlük söyleminin sonucu toplumların giderek bireyselleştiği, bireylerin toplumdaki uzaklaşarak toplumun değerlerine yabancılaştığı ve toplumsal kültürle bağını kuramaması sonucu yalnızlaştığı gözlemlenmektedir. Modern toplumda yalnızlaşma, yabancılaşma ve öteki olma durumlarının sıklaşması eşitsizlik, sosyal dışlanma, yoksulluk ve suç eylemleri oranlarını artırmakta, insanlar aile, arkadaşlık, komşuluk, din ve gönüllülük gibi sosyal bağlardan mahrum kalmakta ve sosyal ilişkileri zayıflamaktadır (Akkaş ve Tekir, 2013 s.75).

Lin tarafından insanlar arasında bağlantı kuran, kurumlar, ilişkiler, tutumlar ve değerlerin ekonomik ve sosyal gelişmeye yaptıkları katkılar olarak tanımlanan sosyal sermayeyi yapılandıran sosyal iletişim ağı, karşılıklılık ve yardımseverlik gibi unsurlar, bireyler arasında etkili ve güçlü iletişimi, ortak değerleri, aidiyet ve aynılık duygusunu belirlemektedir (Özmete, 2010). Bununla birlikte, sosyal yaşam konusunda kolektif duruşu ve yararı oluşturan, toplumda depo edilmiş ağsal ilişkiler, sosyal sermayenin kaynağında bulunmaktadır ve bireyler ya da topluluklar bu kaynağı kullandıklarında bir değer ortaya çıkmaktadır (Akkaş ve Tekir, 2013 s.76). Yapılan testler nihayetinde hipotezlerin tüm kontrol değişkenleri açısından kabul edildiği, sosyal bağlılık ve etkileşim faktörü bağlamında farklılaşmaların oluşmadığı saptanmıştır. Faktör kapsamındaki maddeler açısından da ayrıntılı analiz yapılmış ve yalnız “Gerekli durumlarda (düğün, cenaze vb. özel günlerde) komşularıyla bir araya gelip birbirimize yardım ederiz.” maddesi için ilçeler bazında uygulanan fark testi sonucu 0,1 anlamlılık düzeyinde farklılaşma tespit edilmiştir (Bkz. Tablo 1, 0,072<0,1). Maddeyle ilgili ortalamalar incelendiğinde söz konusu maddeye Mamak katılımcılarının daha olumlu yanıtlar verdiği görülmüştür (Mamak \bar{x} =3,53, Çankaya \bar{x} = 3,30). Dezavantajlı mahallelerde, insanların çekici olmayan bir fiziksel çevre ile baş edebilmelerinde önemli bir unsur komşuluk kalitesi olabilmektedir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde ve düşük sosyo ekonomik yapıdaki bölgelerde sosyal sermaye ölçümü yaparken, sosyal ilişkileri geliştiren geleneksel dayanışma pratiklerinin önemli göstergeler olduğunu savunan Woolcock ve Narayan, çeşitli özel günlerde yapılan organizasyonlardaki karşılıklı dayanışmanın etkileşimi olumlu yönde artırarak bireylerin sosyal sermayesine katkıda bulunduğunu ileri sürmüşlerdir (Woolcock & Narayan, 2000). Bu durum Mamak’ta olağandışı günlerde geleneksel dayanışma pratiklerinin daha yoğun sürdürülmekte olduğu yorumuna imkân vermektedir. Buna paralel olarak, Uğuz ve arkadaşları Türkiye genelinde yaptıkları sosyal sermaye analizinde, yardımlaşma ve dayanışma eylemlerinin, sıklıkla herhangi bir sorun ya da olağandışı durumun varlığında duygusal bir tepki olarak ortaya çıkmakta olduğunu, fakat bu duygu yoğunluğunun azalmasıyla birlikte bu eylemlerin sürdürülebilir bir hal almadan nihayete erdiğini tespit etmişlerdir (Uğuz vd., 2011). Fakat Türkiye’de özellikle kriz zamanlarında dayanışmanın artmasının iyi gösterge olabileceğine kanıt olarak Fukuyama, toplumun çeşitli norm ve sosyal ilişkiler açısından birbirine kenetlenmesi anlamına gelecek toplumsal sermayenin, olası dış müdahalelere karşı ortak duruş ve her türlü kriz döneminin yumuşak atlatılabilmesi adına bir hazır bulunuşluk durumu oluşturacağını belirtmektedir (Fukuyama, 2009, s.171).

Sennett’e göre, küreselleşme sonucu değişen toplumsal kurumlar bir yere ait olma deneyimini azaltmış, bu yüzden yaşam alanı birey için daha büyük bir anlam kazanmış ve insanların, şehir ve muhit gibi coğrafi yerlere bağlılıkları artmıştır. Bireyin doğasında var olan bu duygu, bir topluma ait olmaktan çok, belirli bir yere ait olma ihtiyacına dayanmaktadır. Sonuçta insanlar, yaşam alanlarına bağlılık ve sadakat geliştirmektedir (Bauman, 2016, s.117). Bu durum mekâna dayalı sosyal bütünleşmeye ve onun sonucunda ortaya çıkabilecek kolektif eylem zemin oluşturmaktadır (Aydemir, 2011, s.107)

Konuyla ilgili yürütülmüş araştırmalar, etraflarıyla etkileşim halinde olan ve yardım alabilen bireylerin alamayanlara göre daha mutlu ve sağlıklı bir hayat sürdürdüklerini göstermiştir. Aynı zamanda, bu kişilerin çocuklarının okul başarılarının daha iyi olduğu ve ait oldukları grupların anti-sosyal davranışlardan daha az zarar gördükleri saptanmıştır (Field, 2006, s. 86)

Ulaşılan bulgular, bireylerin geliri ile yerel dayanışma topluluklarına destek algısı arasında bir ilişkinin var olduğunu göstermiştir. Genel olarak ortalamalar incelendiğinde, katılımcıların yerelde mahalle ya da semtlerinde dayanışma ve yardımlaşma topluluklarında görev almaya sıcak baktıkları, bilhassa emekleri ile

destek verme noktasında daha olumlu düşünceleri olduğu saptanmıştır. Ön görülere paralel olarak bireylerin gelir düzeyi yükseldikçe, dayanışmaya destek olma ya da öncülük etme yönündeki fikirlerinin daha olumlu olduğu tespit edilmiştir. Kişilerin söz konusu boyutla ilgili algıları, “Mahalledeki ihtiyaçların giderilmesi ve sorunların çözümüne dair oluşturulacak gönüllü birlikteliklere maddi destek sağlayabilirim” yargısı açısından farklılaşmaktadır (Bkz. Tablo 1). Bu madde bağlamında, gelirin belirleyici unsur olduğu, katılımcılarının yüzde otuzunun asgari ücret ve altında geliri olduğunu beyan ettiği Mamak’ta gönüllü çalışmalara maddi destek sağlayabileceği yönünde görüş bildirenlerin çok az bir kitle olduğu görülmektedir.

Dayanışmanın kaynağı olarak sosyal sermayenin önemli bir bileşeni olan karşılığın, açığa çıktığı mekân olması dolayısıyla mahalle, araştırmamızda incelemeye değer görülmüştür. Başkasının ihtiyacını karşılama ya da yaşam kalitesini yükseltme amacıyla motive edilen davranışı tanımlayan diğerkamalık, kişinin daha yoğun bir arada bulunduğu daha çok bilgi sahibi olduğu yakın çevresi için ortaya çıkabilecek bir özelliktir. Kişi akraba, arkadaş ve komşuları içeren yakın çevresini gözlemleyerek empatik bir motivasyonla karşılık beklentili ya da beklentisiz zaman, para ya da enerjisinden vazgeçebilmektedir (Rizzolatti vd., 2001). Bu da sosyal uyumun vazgeçilmez ögesi olan karşılıklılığı tesis etmiş olmaktadır. Bulgularca da desteklendiği gibi katılımcılarımız oluşturulacak güven telkin eden uygun ortamlarda bu potansiyellerini açığa çıkarma noktasında istekli gözükmektedirler.

7.2. Sosyal Sermaye Skoru ve İlçe, Eğitim, Gelir Regresyon Analizi Değerlendirmesi

Analiz sonuçlarına göre ilçe bağımsız değişkeni ile sosyal sermaye skorlarını temsil eden bağımlı değişkenimiz arasında;

$$Y = \beta_1 X_1 + u_i \rightarrow \text{Sosyal Sermaye Skoru} = 1,31 * \text{İlçe (Mamak)} \quad (1)$$

şeklinde bir model elde edilmiştir. Buna göre fark testlerinde elde edildiği gibi ikamet edilen ilçenin sosyal sermaye skorları ile ilişkili olduğu görülmüştür. Elde edilen model, Çankaya ile karşılaştırıldığında Mamak’ta ikamet etmek sosyal sermaye puanları üzerinde 1,31 puanlık bir artışa sebep olmaktadır şeklinde yorumlanabilmektedir.

Eğitim ile sosyal sermaye skorları arasında kurulan regresyon modeli sonucunda;

$$Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + u_i \rightarrow \text{Sosyal Sermaye Skoru} = 1,82 - 3,44 * \text{Lisans} - 2,67 * \text{Master} \quad (2)$$

şeklinde bir model kurulmuştur. Buna göre sosyal sermaye skorları ile eğitim arasında fark testleriyle tespit edilen farklılaşmanın, ön lisans/lisans ve yüksek lisans ve üstü seçeneklerini işaretleyen katılımcılardan kaynaklandığı ve eğitim seviyesi ile sosyal sermaye skorları arasında negatif yönlü bir ilişkinin var olduğu tespit edilmiştir. Buna göre referans grubu olarak seçilen ilköğretim ve altı eğitim seviyesindekilerin alacağı puan 1,82 iken 3.eğitim düzeyindekiler olan önlisans/lisans mezunları ilköğretim mezunlarından 3,44 puan daha düşük skorlar elde etmektedir. Aynı şekilde dördüncü eğitim düzeyi olan yüksek lisans ve üstünde eğitime sahip olanlar ilköğretim mezunlarından 2,67 puan daha düşük skor elde etmektedir. Bu durum hipotez testleri sonucunda elde edilen, kişilerin eğitim seviyesi yükseldikçe sosyal sermaye skorunun düştüğü sonucunu desteklemektedir.

7.3. Kurumsal Sivil Katılım Bulguları Değerlendirmesi

Tablo 8: Kurumsal Sivil Katılım Frekans Tablosu

		Üye	Bağışçı	Gönüllü	Toplam
Yardım Dernekleri/Vakıfları; İnsani Yardım Örgütleri / Stk	Çankaya	12	34	11	57
	Mamak	6	27	28	61
Hemşerilik (İl/ İlçe /Köy) Derneği/ Vakfi	Çankaya	4	5	4	13
	Mamak	19	9	8	36
Sendika /Siyasi Parti	Çankaya	16	0	0	16
	Mamak	21	0	0	21
Dini Dernek-Vakıf /Cemaat Grubu	Çankaya	2	1	0	3
	Mamak	8	4	13	25
Spor Klubü, Müzik, Sanat Alanında Faaliyet Gösteren Stk	Çankaya	9	0	0	9
	Mamak	10	0	0	10
Çevre Koruma Derneği/ Hayvan Hakları Derneği vb	Çankaya	2	6	2	8
	Mamak	1	2	8	11

Kadın Hakları ve Sorunları İle İlgilenen Kuruluşlar	Çankaya	1	2	2	5
	Mamak	1	0	5	6
Diğer (Okul Aile Birliği, Öğrenci Kulübü vb.)	Çankaya	8	13	4	25
	Mamak	8	4	13	25
Toplam		128	107	98	333

Tablo 8’de görüldüğü gibi, insani yardım derneklerine üye bağışçı ya da gönüllülük seviyesinde katılım gösteren katılımcıların oranı %24’tür. Hemşehrlik dernek/vakıflarına katılım incelendiğinde, Mamak’ta Çankaya’nın yaklaşık iki katı kadar bireyin hemşehrlik derneği bağlantısının olduğu görülmektedir (Çankaya’da %6,1, Mamak’ta % 13). Ankara gibi özellikle civar şehirlerden yüksek oranda göç alan bir şehirde, düşük sosyoekonomik statüden bireyler için hemşehrlik şehirde yer edinmek ve onlar için şehir yaşantısının çetin şartlarıyla baş etmek adına bir çeşit enformel güvenlik mekanizması olarak görülmektedir.

Enformel sosyal ağlarının kurulmasında kentsel mekânda yeniden üretilen bir dayanışma ilişkisi olan hemşehrlik, şehir yaşantısına uyum sağlamanın, göç öncesi yaşam pratiklerinin sürdürülmesinin kolektif bir yolu olmasının yanında, bir geçim stratejisi olarak da önemli hale gelmektedir. Billhassa büyükşehirlerin düşük gelir düzeyli yerleşim alanlarında oluşturulan sosyal ağ mekanizması içinde, ağ mensuplarının birbirleri aracılığıyla ekonomik çıkar sağlaması özel olarak örneklemek gerekirse kente yeni göçen kişilerin hemşehrleri sayesinde iş hayatına girmesi daha iyi sosyo ekonomik düzeydeki bölgelerle karşılaştırıldığında sık rastlanılan bir durumdur. Buna göre Mamak katılımcılarının Çankaya katılımcılarıyla kıyaslanınca daha yüksek oranda hemşehrlik derneğine mensub olmaları öngörülürü desteklemektedir.

Siyasi katılımın da güçlü bir göstergesi olan sendika ya da siyasi parti üyeliğinde iki ilçe arasında ciddi bir farklılaşmaya rastlanmamış, toplamda %7’lik bir oranla düşük seviyede ölçülmüştür. Fakat dini dernek/cemaat bağlantısında Çankaya’da %1 olan oran Mamak’ta %9 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçlar, Mamak mahallelerinde, bireylerin dini kökenli yapılanmalara katılma ve organizasyonlarına katılma eğiliminin Çankaya’ya oranla yüksek olduğunu sonucunu vermektedir.

Anette (2011)’e göre, başta İngiltere ve ABD olmak üzere hem liberal hem de muhafazakâr yönelimlerden etkilenmiş olan ülkelerde Üçüncü Yol politikaları kapsamında uygulanan din merkezli sivil toplum kuruluşlarının desteklenmesi, daha dinamik bir sivil toplumun yaratılmasına ve daha demokratik bir siyasi kültürün gelişmesine etki etmiştir. Kentte sosyal uyumu artırma ve yeniden üretim faaliyetlerinde sivil katılım seviyelerini yükselten inanç topluluklarının özellikle köprü kurucu sosyal sermaye ağları oluşturma noktasında etkili olduğu araştırmalarca desteklenmiştir (Warren&Wood, 2001’den aktaran Anette, 2011). Dinin halen önemli bir toplumsal bağ olduğu Türkiye açısından da gerek resmi dini dernek/vakıf yapıları gerekse gayri resmi cemaat faaliyetleri ya da toplantıları insanları bir araya getiren ve yeni dayanışma kanalları oluşturulmasına ve yeni ağlar kurulmasına imkân veren organizasyonlar olma misyonlarını devam ettirmektedir. Burada önemli olan, kamunun kontrol mekanizmalarının, bu yapılanmaların ortaya çıkardığı birliktelikten doğan gücü, sosyal uyuma zarar vermeyecek alanlara yönlendirmesidir. Bu noktada, bu organizasyonların, toplumumuzda köprü kurucu yeni ağların oluşturulmasına hizmet ederek sosyal sermaye gelişimine katkı sağladığı yorumunu yapmak mümkün olmaktadır. Son olarak, kadın hakları ve sorunlarıyla ilgilenen derneklerle yalnız 9 kişi bağlantısı olduğunu bildirdiğinden en düşük katılımın bu örgütlenmelerde olduğu tespit edilmiştir.

Sivil katılımı artırmada, iyi yönetişimin gerçekleşmesinde ve aktif yurttaşlığın yaygınlaşmasında bireylerin sosyal içerikli sivil toplum yapılarına iştirakleri önemlidir. Fakat burada önemli olan, bu yapılarda ortaya çıkarılan fikir çalışmalarının ya da maddi katkının siyasette de karşılığının olmasıdır. Zira sivil toplum Hegel’den Gramsci’ye devlet ile halk arasında karşılığı olan bir yapı olarak kabul edilmiştir (Akkaş ve Tekir, 2013: 113). Kurumsal sivil katılım verileri genel olarak değerlendirildiğinde yaklaşık % 70 gibi yüksek bir orana karşılık geldiği söylenebilecek bir STK ile herhangi çeşit bir ilişkisinin oluşu, sivil toplum kuruluşlarında bağışçı, gönüllü veya üye olarak faaliyette bulunan vatandaşların oranını veren katılımının yaygınlığı anlamında çok iyi bir sonuçtur. Fakat, katılımın derinliği anlamına gelen bireylerin ne derece aktif katılım gerçekleştirdiği kısmı Türkiye açısından bir yanılsamayı ortaya çıkarmaktadır. Bu durum ülkemizde kurumsallaşmış sivil katılım verileri üzerinden sosyal sermaye stoğunu değerlendirmeyi zorlaştırmaktadır.

SONUÇ

Özellikle sivil katılım pratikleri ve aktif vatandaşlık parametreleri açısından analiz edilen sosyal sermaye çalışmalarında yüksek skorlar elde eden Amerika ve Avrupa menşeli ülkelerin, aynı zamanda toplumsal çözülmenin işaretçisi olarak kabul edilen birçok sosyal norm açısından kötü skorlara da sahip olduğu tespit edilmiştir. Bunlardan farklı olarak, Türkiye’de yürütülecek araştırmalarda, yakın sosyal çevredeki

etkileşimlerin de denkleme dahil edilmesinin toplumsal bir güç olarak sosyal sermaye stoğuna yatırım yapılabilmesi noktasında ülkemiz açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Bu araştırma özellikle yerelde, yakın sosyal çevrede sosyal etkileşim ağları, güven ve katılım boyutları değerlendirilerek karşılaştırmalı olarak sosyal sermayenin yapılandırılmasına yönelik desteklenebilecek yönlerin belirlenebilmesine katkı sağlamak amacıyla yürütülmüştür. Uygulanan analizler sonucu elde edilen bulgulara göre;

Örnekleminiz kapsamında sosyal bağlılık ve etkileşim faktörü, eğitim, ilçe ve gelir değişkenleri açısından farklılaşmazken, soru grubu içerisinde “Gerekli durumlarda (düğün, cenaze vb. özel günlerde) komşularıyla bir araya gelip birbirimize yardım ederiz.” yargısı ilçe açısından anlamlı bir farklılaşmaya sebep olmaktadır. Buradan hareketle, Mamak’ta olağandışı günlerde geleneksel dayanışma pratikleri daha yoğun sürdürülmektedir sonucu elde edilmiştir.

Kurumsal güven faktörü testlerinde; ilçe, eğitim düzeyi ve gelir seviyesi ile kurumsal güven arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Sonuçlara göre; Mamak’ta ikamet eden katılımcılar, Çankaya’da ikamet edenlere göre, kurumlara daha fazla güvenmektedir. Ayrıca, eğitim düzeyi ve gelir seviyesi arttıkça, ters orantılı olarak kurumlara güven tutumunda düşüş söz konusudur. TBMM, Polis, Diyanet, Adalet ve Eğitim kurumlarına güven sorularında Mamak’taki katılımcıların görece daha yüksek düzeyde güven puanı verdiği bu kurumlara güven, eğitim ve gelir seviyesiyle de ters orantılı şekilde değişim göstermektedir. Sonuçlar, eğitim seviyesi yükselen bireylerin uygulamaları daha yoğun sorgulama eğiliminde olacağı ve geliri yükselen bireyin ise kendini farklı imkânlarla da destekleme fırsatı olabileceği düşüncesinin, bu kurumlara olan güven seviyesinde düşüşe neden olduğu yönünde bir çıkarım yapmamıza imkân vermektedir.

Analiz sonucunda ilçe, eğitim ve gelir kontrol değişkenlerinin kurumsal olmayan güven faktörü üzerinde anlamlı bir farklılaşmaya neden olduğu tespit edilmiştir. Mamak sakinleri açısından aile ve akrabalara güven daha yüksek seviyede iken, Çankaya örnekleminde ortalamaların düştüğü saptanmıştır. Türkiye açısından durum değerlendirildiğinde ailenin hala en önemli kurum olduğu, Dünya Değerler Araştırması 2017-2021 Türkiye ayağında aileye güven sorusuna katılımcıların %96 sının olumlu yanıt vermesiyle desteklenmektedir. Buradan hareketle; Granovetter (1985)’in toplumun sosyal sermayesinin, üzerinde bağlayıcı etkiye neden olan zayıf ağlardan ziyade köprü kuran güçlü ağlarla oluşacağı savının aksine ülkemizde sosyal sermayenin yoğun olarak zayıf ağlardan sağlandığı sonucuna ulaşılmaktadır. Ayrıca kadın katılımcıların ailelerine güven ortalamalarının erkeklere oranla istatistiki olarak düşük olduğu tespit edilmiştir.

Yine bireylerin geliri ile yerel dayanışma topluluklarına destek algısı arasında bir ilişkinin var olduğunu göstermiştir. Genel olarak ortalamalar incelendiğinde katılımcıların yerelde mahalle ya da semtlerinde dayanışma ve yardımlaşma topluluklarında görev almaya sıcak baktıkları, bilhassa emekleri ile destek verme noktasında daha olumlu düşünceleri olduğu saptanmıştır. Ön görülere paralel olarak bireylerin gelir düzeyi yükseldikçe, dayanışmaya destek olma ya da öncülük etme yönündeki fikirlerinin daha olumlu olduğu tespit edilmiştir. Kişilerin söz konusu boyutla ilgili algıları, “Mahalledeki ihtiyaçların giderilmesi ve sorunların çözümüne dair oluşturulacak gönüllü birliklere maddi destek sağlayabilirim” yargısı açısından farklılaştığı saptanmıştır.

Regresyon analizleri sonuçlarına göre, Mamak’ta ikamet edenlerin Çankaya’da ikamet edenlerden daha yüksek sosyal sermaye skoru elde ettiği, eğitim seviyesi bağlamında ise lisans ve lisan üstü mezunlarının ilkökul mezunlarından daha düşük sosyal sermaye skoruna sahip olduğu görülmüştür.

Kurumsal sivil katılımın yaygınlığının ölçüldüğü kısımda, katılımcıların %24’ü insani yardım derneklerine üye bağışçı ya da gönüllülük seviyesinde katılım gösterdiği, Mamak’ta Çankaya’nın iki katı olan hemşerilik dernek/vakıflarına mensubiyet oranının toplamda %8 civarında saptandığı görülmektedir. Siyasi katılımın güçlü bir göstergesi olan sendika ya da siyasi parti üyeliği toplamda %7’lik bir oranla düşük seviyede ölçülmüştür. Fakat kentte sosyal uyumu artırmaya hizmet eden ve köprü kurucu sosyal sermaye ağları oluşturma noktasında etkili olduğu araştırmalarca desteklenen dini dernek/ cemaat katılımında Mamak’ta %9 olan oran Çankaya’da %1 olarak hesaplanmıştır. Bu da Mamak mahallelerinde, bireylerin dini kökenli yapılanmalara katılma ve organizasyonlarına iştirak etme eğiliminin görece daha yüksek olduğunu göstermektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde yaklaşık %70’in bir STK ile herhangi çeşit bir ilişkisinin oluşu, sivil toplum kuruluşlarında bağışçı, gönüllü veya üye olarak faaliyette bulunan vatandaşların oranını veren katılımının yaygınlığı ölçütü anlamında çok iyi bir sonuçtur. Bununla birlikte katılımın derinliği anlamına gelen bireylerin ne derece aktif katılım gerçekleştiği kısmı ülkemiz açısından bir yanılsamayı ortaya çıkarmaktadır. Katılımın derinliği açısından sonuçların bu kadar net olmayışı, Türkiye’de kurumsallaşmış sivil katılım verileri aracılığıyla sosyal sermaye stoğu değerlendirmesi yapmayı zorlaştırmaktadır.

Sorumluluk alacak bir yurttaş adayları olarak gençlerin gelişimleri için önemli olan sosyal sermaye sadece aileden değil ailenin diğer kurumlarla olan sosyal ilişkilerinden de beslenecektir. Bu bakımdan elde edilecek

sosyal sermaye sadece birinci dereceden bireyi değil gelecek nesili ve hatta nesilleri de etkileyecektir. Toplumun sosyal sermayesine yapılacak yatırımların, uzun vadeli olarak planlanıp hayata geçirilmesi gereklidir. Bu noktada, gelecek nesillere; etkileşime geçtiklerinde uyumlu bir şekilde hareket etmelerini ve örgütlenmelerini kolaylaştıracak, toplumca üzerinde hemfikir olunan ortak toplumsal erdemlerin, normların, kültürümüz içindeki hoşgörü ve karşılıklılık prensiplerinin aktarılması sadece ailelerin değil devletlerin de önemli bir görevidir. Devletin toplumun sosyal sermayesine yapabileceği en etkili katkı demokrasinin ve adaletin tam tesisine karşılık, sosyal güveni ve gönüllülük temelli aktif vatandaşlığı tesis etme noktasında olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akkaş, H. ve Tekir, O., (2013) Demokrasinin Gelişmesi ve Sürdürülebilirlikte Sosyal Sermaye, Kadim Yayınları, İstanbul.
- Altan, R., (2007) “Sosyal Sermaye ve Kalkınma”, Türk İdare Dergisi, 2007, N. 455, Haziran
- Aydemir, M.A., (2011) Sosyal Sermaye- Topluluk Duygusu ve Sosyal Sermaye Araştırması. Çizgi Kitabevi, Konya.
- Başak B., Atbaşoğlu E.C., Saka M.C., (2009) “Şizofreni etiyolojisinde psiko-sosyal etmenlerin rolü: Antipsikiyatriden gen çevre etkileşimine” Nöropsikiyatri Arşivi 2009, 46 (S):1-9.
- Baum F., Palmer C., Modra C, Murray C. and Bush R., (2002) “Families, Social Capital and Health”(edit.) Social Capital and Public Policy in Australia, Australian Institute of Family Studies
- Bauman, Z., (2016) Cemaatler, Güvenli Olmayan Bir Dünyada Güvenlik Arayışı, Say Yayınları, Ankara.
- Cohen J.L. & Arato, A. (2013). Sivil Toplum ve Siyasal Teori, Efil Yayınevi, Ankara.
- Doruk, Karadoğan E. (2016). Sosyal Sermaye. Derin Yayınları, İstanbul.
- Dünya Bankası Kayıt Dışı Ekonomi GSYİH oranı İstatistikleri (2018) <https://www.worldbank.org/en/research/brief/informal-economy-database> Erişim Tarihi: 23 Haziran 2022.
- Dünya Değerler Araştırması Türkiye Soru Kitapçığı <http://www.worldvaluessurvey.org/WVSDocumentationWV7.jsp> Erişim Tarihi: 18 Kasım 2020
- Field, John (2006). Sosyal Sermaye, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Fine, B. (2011) Sosyal Sermaye Sosyal Bilime Karşı, Bin Yılın Eşiğinde Ekonomi Politik ve Sosyal Bilimler, Yordam Kitap, İstanbul.
- Fukuyama, F., Güven, Sosyal Erdemler ve Refahın Yaratılması, Çev: A.Buğdaycı, (1998) İş Bankası Yayınları, Ankara.
- Kitapçı, İsmail (2017) “Piyasa Başarısızlıklarına Alternatif Bir Çözüm: Sosyal Sermaye Yaklaşımı”, Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi Cilt 9, Sayı 1, 2017
- Lin, N. (1999) “A Network Theory of Social Capital”, Connections Vol.22, N.1 P. 28-51
- Narayan, D. & Cassidy, M. (2001) “A Dimensional Approach to Measuring Social Capital: Development and Validation of a Social Capital Inventory”, Current Sociology, March 2001, Vol. 49(2): 59–102 SAGE Publications.
- OECD Kamu harcamaları /GSYİH oranı (2021) <https://data.oecd.org/gga/general-government-spending.htm> Erişim Tarihi: 22 Haziran 2022
- OECD Devlete Güven İstatistikleri (2020) <https://data.oecd.org/gga/trust-in-government.htm> Erişim Tarihi: 23 Haziran 2022
- OECD Vergi geliri /GSYİH oranı İstatistikleri (2021) https://www.oecd-ilibrary.org/taxation/revenue-statistics_2522770x Erişim Tarihi: 22.06.2022
- OECD Kamu harcamaları /GSYİH oranı (2021) <https://data.oecd.org/gga/general-government-spending.htm> Erişim Tarihi: 23 Haziran 2022.
- OECD GINI Katsayısı İstatistikleri (2019) <https://data.oecd.org/inequality/income-inequality.htm> Erişim Tarihi: 23 Haziran 2022.
- Oktay, M.R. (2000) İletişimciler için Davranış Bilimlerine Giriş, Der Yayınları, İstanbul.
- Özmete, E. (2016) “Sosyal Kapitali Yapılandırmak: Sosyal İletişim Ağı ve Yardımseverlik-Gönüllülük”, Aile ve Toplum, Yıl: 11 Cilt: 6 Sayı: 22 Nisan-Mayıs-Haziran 2010
- Polanyi, K., Büyük Dönüşüm Çağımızın Siyasal ve Ekonomik Kökenleri. Çev. Ayşe Buğra, (2017) İletişim Yayınları, İstanbul.
- Putnam, R., Nanetti, R., ve Leonardi, R., (1993) Making Democracy Work: Civic Traditions In Modern Italy, Princeton: Princeton University Press (1993a).
- Putnam, R. D. (1995) Tek Başına Bowling: Amerika'nın Azalan Sosyal Sermayesi. İçinde: Şahin, M. Ünal Z (Edit). Sosyal Sermaye Kuram Uygulama Eleştirisi. Değişim Yayınları, İstanbul.
- Rizzolatti, G., Fogassi L. Ve Gallese, V., (2001) “Neurophysiological Mechanisms Underlying the Understanding and Imitation of Action”, Nature Reviews Neuroscience 2(9): 661-70
- Sennet, R. (2008) Karakter Aşınması. Ayrıntı Yayınları
- Tecim, E. (2012) “Toplumsal Güvenin Temelleri: Antropolojik Bir Yapılandırma”, EKEV Akademi Dergisi, Yıl:16, Sayı:51, Bahar 2012
- Torun, T. (2018) “Yaşam-Dünyasının Sömürgeleştirilmesi Olarak Modernitenin Krizi”, Kaygı 2018/ 30
- Tüysüz, N., (2011) “Sosyal Sermayenin Ekonomik Açıldan Önemi ve Sosyal Sermaye Endeksinin Hesaplanması” T.C. Kalkınma Bakanlığı Yayın No: 2827
- Woolcock, M., (2001) “The Places of Social Capital in Understanding Social and Economic Outcomes”, Canadian Journal of Policy Research, 2:1
- Yıldız, D., Uzunsakal E., (2018) “Alan Araştırmalarında Güvenilirlik Testlerinin Karşılaştırılması ve Tarımsal Veriler Üzerine Bir Uygulama”, Uygulamalı Sosyal Bilimler Dergisi Sayı 1